

15c

POIESTE HAWAII

NUMBER 5

JANUAR

1933

P O I S T E

H Ä Ä L

Kaubanduslikku eri-
haridust taotlevate
poiste häälekandja.

Ilmub üks kord nädaläs. Hind 3 senti.
Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu
maantee, 19a. T. L. P. Kommertsgümnaasium.
Pea- ja vastutav toimetaja: R. Jalakas.
Toimetus: V. Erbsen, H. Otsman, J. Pentman
ja E. Rannik.
Muuk ja levitamine ainult koolis.

Nr: 5.

Reedel, 20. jaanuaril 1933 a.

II aastakäik.

Õ p i l a s e d j a k i r j a n d u s .

Kooli ja kodu kõrval on kolmas peaaegu samaväärne kasva-
tustegur - nimelt kirjandus - raamatud.

Kui vaadelda, kuidas suhtuvad õpilased ise kirjandusesse, siis peab ütleva, et õpilased loevad väga palju. Kui meil kurdetakse vähest huvi kirjanduse vastu, siis võib see õige olla paljude poolharitlaste suhtes, kes küllaldaseks hariduseks peavad mingit lõputunnistust, kuid õpilaste kohta pole see maksev. Tarvitseb minna ainult peale õppetöö lõppu kuhugile avalikku raamatukokku, et näha, kuis vähemalt kaks kolmandikku selle külastajaist moodustavad õpilased. Kui arvata juurde veel kooliraamatukogud ja see, et paljudel õpilastel endil on kodus väikene biblioteek, siis näeme, et õpilaste hulgas on kirjandusehuvi vägagi suur. Kuid iseasi on lugemine ja iseasi see, mida ja kuidas loetakse. Ja siin tuleme teise tõsiasja juurde: hoolimata sellest, et meie noorsugu loeb palju, on valitavate raamatute tasapind õige madal. Kuid selles langeb suur osa süüst ka kasvatusele, eriti kodule. Lugemismaterjali valikus võib tulla ette kaks viga: loetakse kas seda, mis on väärtuseta, või seda, mis ei ole vastav arengule ega eale. Siinjuures on viimane eksitus halvem, kui esimene. Kui õpilane loeb seda, mis väärtuseta on, siis ajajooksul ta tüdineb, ta maitse areneb ja ta saab aru ning oskab vahet teha hea ja väärtusetu vahel. Kui aga loetakse seda, mis varane, mis ei ole vastav arengule ega vanadusele, siis võib see rikkuda hingelist tasakaalu, küpsetada enneaegselt ja rikkuda maitset.

Nagu eelpool tähendatud, on kõige suurem süü õpilase kirjanduse maitse vales arenemises kodul. Paljud vanemad ei huvitu üldse sellest, mis laps loeb, tihti aga pole vanemad isegi teadlikud õi-

gest kirjanduse väärtusest ja nii loeb laps ilma juhita, loeb seda, mis näib lapse tegevusetu hingele hästi kõditav ja erutav ning nii arenebki see veriromaanide, "Musta Kapteni" ja hirmu ja õudsuse jutude maitse. Kool ei saa siin enam suurt sõna öelda. Neil, kes aru saavad õigest kunstiväärtusest, õnnestub küll koolis saadud juhatus-te järele õiget kirjandust leida. Suuremal osal on aga see maitse rikutud ja see süü langeb rohkem algkoolile kui keskkoolile. Algkool saab paljugi muuta, seal õieti ju algabki lugemine. Muidugi ei puudu süü ka kirjandusel endal. Tõlgitakse ja toodetakse kõiksugu alaväärtuslikke teoseid, ning õpilased saavad nad kuidagi ikka kätte. Palju kardetakse noorsoo kõlbliste tunnete rikkumist halva kirjanduse mõjul. Kuid õpilaste enamik oskab vahet teha, missugune tegu on kõlbline, mis-sugune mitte. Kuid seda vahet oskavad vähesed teha, milline teos on kunstiteos, milline mitte. Sellepärast seisab halva kirjanduse mõju just maitse rikkumises. Mittevastav ja väärtusetu raamat on meile lihtsalt ajaviitmine, asjata energia kulutamine. Parem juba siis üld-se mitte lugeda, olgugi, et ka see on pahe.

Tekib mitmelgi vist küsimus: mida ja kuidas siis lugeda ja tei-seks, kuidas siis kasvatada endas seda kunstilist maitset? Sellele annab vastust meie kooli praegune eesti keele õpetuse süsteem, kus täiesti õieti suur osa sellest ainekust pühendatakse just kirjanduslikele küsimustele.

Kõige pealt peame katsuma kritiseerida igat teost, mis meie luge-mislauale satub. Katsume arvustada raamatut, võrreldes seda tuntud väärtuslike teostega. Võtame kõige pealt vaatlusele aine ja selle kä-sitluse. Vaatleme teose kompositsiooni, nimelt, kas on kõik üksikud osad ühenduses endi vahel, nii et tekib terviku mulje. Teose kujusid ja tüüpe võrdleme elavate inimestega. Katsume kujutleda, kas võiks sarnane inimene ka tegelikult leitud olla. Otsigem elavat inimest teo-sest, olgu ta meeldiv või mitte.

Järgmiseks katsume arvustada ka teose keelt ja stiili. Neid vii-maseid tajume lugedes juba iseendast. Katsume leida keelelisi vigu. Vaatleme, kuidas autor annab edasi kirjeldisi, kas tarvitab vastavat sõnastust, kas on stiil ilus ja musikaalne või on tarvitatud šargooni.

Nüüd veel paar sõna selle kohta, mis me just õpilasina lugema peaksime. Nagu teate, on paljudki õppeaineist rasked, tihti ebahuvita-vad. Neid õppides ei jää meil suurt midagi meelde, me ei saa nendega hakkama. Siin tuleb appi kirjandus. Mitme õppeaine kohta on vägagi huvitavaid populaar-teaduslikke töid. Ei maksa piirduda ainult ainuke-se õpperaamatuga, tühnides seda halliks minemiseni. Otsige materjali kirjandusest, lugege vastavaid artikleid ning te leiate kirjanduses suure ja kasuliku abilise, mis muudab paljugi kergemaks ja huvitavaks.

Teen kokkuvõtte: õpilased loevad palju, aga nad ei loe tihti seda, mida nad peaksid lugema. Selle pahe kõrvaldame siis, kui me õpime arvustama ja hindama loetavaid töid.

Karl Kristenbrun.

H U L K U R.

Ühel päeval tuli külla keegi tundmatu. Alguses oli ta sõnatu ja enesesse süvenenud, kui leinaks ta kõikeunustavas kurbuses kedagi. Ta rääkis vähe, kui ei teaks ta midagi, igapäevasist asjust, ja endast vaikus ta pea täiesti. Oli kui kaotanud mälu, et ei teadnud isegi kes ja kust ta oli. Teda vaadati imestunult kui mõnd kummalist olendit mujalt planeedilt. Ja keegi ei teadnud, kust ta tuli. Oli nähtud teda kõndivat piki tolmunud maanteed; oli nähtud teda söövat teeveeril kotist, mida kandis ta kepiga õlal; oli nähtud teda astuvat sisse paljudesse majadesse ning manguvat öömaja. Ja siis tuli ta siia. Astus alguses sisse Oruvee tallu, sest see oli kõige maantee äärses. Teda vaadati umbusklikult kui mõnd hulgust. "Tuli varastama", arvati ning teda ei lubatud öömajale. Ta käis veel Urvastel, aga seal ei lästnud teda üldse sisse, kui oleks ta röövel ja tuleks tapma. Käis veel Agerikul, kuid aeti sealtki minema ning lõppude lõpuks kadus ta. Ja kui järgmisel hommikul poodniku naine hobusega linnast tulles möödus Orri metsast, nägi ta toda meest tulevat puude vahelt, unine ja roidunud. Ning paaril päeval ei tulnud mees kusagilt öömaja manguma. Kui aga neljapäeva õhtul muutus ilm tormiseks, läks ta Tagametsa talu. Oli rajune õhtu, olid mässamas looduseväed. Ladises alla vihma, tuul tormitses, ja oli pime kui kotis. Raksatas välk, mürises kõõ oli kui viimnepäev. Ja kuigi Tagametsa peremees ütles ära öömaja andmisest, ei lahkunud too tundmatu. Olevat võimata minna välja sellisel ööl, pealegi kui siit teised talud kaugel ja pääs neisse pea võimatu. "Võin maksta teile öömaja eest, võin anda ka tasu söögi eest, kui tahate", ütles mees.

"Ja", usutles peremees, "kes vastutab, kui olete enne hommikut läinud ja mu raha ning väärtasjad ühes teiega? Ei tunne teid, ei tea ju kes ja kust te olete. Ja...".

"Kurat!" vihastus siis too kummaline mees, "arvate, et olen hulgus, varas või röövel? Arvate, et tulin siin teid varastama? Te võite oma raha ja väärtasjad panna kus tahes, mul pole nendega asja. Ja pealegi", lisas ta vaiksemalt juurde, "ei tea ma, kus te raha on ja kas teil üldse seda on."

See näis peremehe panevat uskuma. Muidugi, õigus on see: ta ei tea, kus on peremehe raha. Ning olles otsustanud ta ütles: "Te isikutunnistus". Ta sai selle. Vaatas pilti ja võrdles seda mehega ning olles veendunud, et pilt võib ainult foto sellest mehest olla, luges ta andmeid mehe üle. Nimi oli Johannes Kidamus, sündinud seal ja seal, sel ja sel päeval, kuul ning aastal.

Lepiti kokku hinnaga, laskis peremees perenaisel teha aseme külalisele ja isegi toidu lauale tuua. Ning mees sõi - kui oma kodus -, heitis siis magama asemele, mis tehtud õlgedest, vanast kasukast ja kaltsukotist. - Nii oli too kummaline mees, keda oli nähtud päevade kaupa piki maanteed rändavat, keda oldi hulguseks peetud ning kes

nimetas end Johannes Kidamuseks, leidnud öömaja.

Ja kui järgmisel hommikul saras päike, tõusis mees vara, riietus, sõi jälle pere vara ja ütles peremeest kohates: "Kas lähme nüüd tööle?"

Peremees vaatas teda imestunult ja mõelnud kaua ütles pääd raputades: "Ei kulla mees, seda mul küll teile anda pole."

"Lori," ütles mees, "oleks talv, ma ütleksin, et pole tööd, aga suvel ei usu ma kunagi seda. Olete öömaja mulle andnud, olete kaks keretäit kulutanud, arvan, pole suur häätegu, kui aitan teid töös. Muidugi" lisas, "muidugi ilma palgata, selle söögi ja öömaja eest."

"Ja aga..."

"Ah kardate, et ei oska? Noh, sellega saame hakkama. Olen enne maatööd teinud ja arvan, et teen siingi rahuldavalt. Ja kui ei usalda mind, andke siis selline töö, milleta ei saa teile kahju teha. Annate näiteks... no seda teate isegi, mida mulle annate. Aga logelen siin muidu, see on asjatu."

Lepiti kokku. Peremees juhatas tööd, andis seejuures mõned näpunäited ning vilistades ja laulu ümisedes läks mees tööle. - Nii algas Johannes Kidamuse esimene päev Tagametsa talus.

Ja mees rühmeldas tööd teha, et pää tilkus. Tugev oli ta kui karu. Ta vedas vett, parandas laudauksed, paikas elamu katuse ja tegi töökõlvuliseks äkked ning sahad. Kõike ta tegi kui meister ja tarvitas ainult arva peremehelt saadud juhatusi.

Peretütre eest ta tegi raskemad tööd, vedas vett loomadele joodaks, et peretütar ei prungiks end raskete töödega vaevata. "Tapate end tööga ära," ütles, "kes teid siis enam tahab. Naine ei ole ometi hobune, et nii rasked tööd tema kaelas. Naine on maja ehe."

"Tubli mees on ta," ütles peremees naisele, olles kahekesi, "tahab tööd teha, et hirmus vaadata, isegi pühapäeval. Katsun muretseda enesele sulaseks aastaks."

Ja peremees kaupleski mehe. Oli räägitud suusõnaliselt kõik. Johannes Kidamus oli täiesti rahul kaubaga, tolle imeväikse palgaga. Ning olles vaimustatud oma ülihääst lepingust, asus uuele sulasele seletama oma kavatsusi, mida mõtles lühema aja jooksul korda saata. Ja Johannes Kidamus sai teada, mida teada saada ei igatsenudki. Peretütar minevat mehele. Umbes nädal tagasi oli peremees käinud linnas ja toonud sealt pangast ligi tuhat krooni, millega kavatses talu välimuse pulmadeks moodsamaks teha. Ning veel palju oli peremehel kavatsusi ja mõtteid, kuidas korraldada eelolevat elu. Küsis vahetevahel Kidamuselt nõu ja kõneles edasi.

"Metsa taga asuvat suur soo," rääkis, "selle tahan ära kuivatada ja maa kõlbuliseks teha. Kevadel külin viljaseemet peale ja sügiseks saan soost esimese lõikuse. Ning uued laudad ehitan. Palgid on ostetud ja kohale veetud. Ainult töömehi pean muretsema. Urvastel on raha küll, sealt saan ka, kui tarvis. Rahaga pole häda, ainult muret teeb, kuis saan töölisi." Ning rääkis kõik, mis südamel. - Hääd osavõtuga kuulas sulane, ütles mõnes kohas sõna vahele ja kuulas jälle.

Pühapäeval nad pidasid nõu kogu nädala tegevusekava üle. Esmaspäeval teevad seda, teisipäeval seda, kolmapäeval seda jne. jne. Esmaspäeval algas töö. Mees tegi tööd kui lõvi. Oli kui vaimustatud tööst. -

Kade oldi Tagametsa Reinule, et see sai nii hää sulase, kuna teistel on loodrid, et ei taha tööd nühagi. Ja Tagametsa Rein Praalis. - Urvaste peremees püüdis nii mitmelgi korral Kidamust enesele meelitada, aga kui kuulis Kidamuse ja Tagametsa Reinu lepingust, loobus sest. Ja vaenuks püüdis ta laita sulast.

"Lugesin lehest, et siin ümbruses olevat liikumas keegi hulgas, kes varastab ja röövib. Võibolla ongi see Kidamus," ütles.

Aga Tagametsa peremees Rein naeris. "On ta midagi varastanud? Mul on ta juba öid ja päivi olnud, aga pole sentigi viinud. Pealegi teab, kus mu raha on." Kidamus ei varastanud. Ta tegi tööd kui karu, sõi kui härg, töötas nädala, läks laupäeva õhtul külla. Ja kui Kidamus oli läinud, ärkas Rein kui unest. Tulid meelde Urvaste vana sõnad. Ning haaratuna äkki kahtlusest, ta hirmus. "Mu raha, mu raha" karjatas ja jooksis vaatama kapisahkli. Aga seal oli alles värviliste paberite pundar. Ning peremees Rein naeris isegi oma kahtluse üle.

"Kuhu võis ta minna?" mõtles ta, "kus oleks tal parem? Oleks jälle mööda maailma hulkumas ja põgenemas kui mustlane."

Ja Kidamus tuli tagasi. Ei olnud pagenud peremehe väärtasjadega. Siis Rein arvas lugevat Kidamuse näost mõtteid, mis ei või puhtamad olla ka kõige suuremad pühikul. Ei, Kidamus ei varasta. Kidamus on aus, ausam veel kui keegi teine. Kidamus on tööline, kes teeb tööd söögi ja öömaja eest. Ning oli jälle siis Rein Kidamuse vastu lahkem. Sõi Kidamus, riietus lahti ja puges magama.

Oli ilus suvine öö, täis leebet tuult ja puude õrna kahinat. Kuu-sirp valgustas kaskede vahelt. Eemalt põõsast sidistas ööbik ja häälit-ses mingi öine lind. -

Suvine öö on täis elu. Siristavad linnud ja sumisevad putukad. Oli kuulda kui hääli, kui kolinat, uksest käimist, samme ja jooksu müdinat. Pröksus männioksake jala all. Arkas üles lind sammude käral, ärkas ja ehmus ning põgenes siis: oli inimene. -

Suvist ööd ei ole palju. On loojenenud päike, on olnud mõni tund öiseid hääli, tuule kahinat ja lindude vidinat, siis tõuseb päike ning algab uus päev, algab nagu iga teinegi. -

See oli Tagametsa talus suureks sündmuseks. Peremees ja naine olid ülal ja seda märganud.

"Jumal!" oigas peremees.

"Jeesus-Maarja!" nuttis perenaine.

Siis tormati välja, rebiti hobune tallist ja rakendati vankri ette. Sulane Jaan ronis alla lakast unine ja väsinud kaugest pidutsemisest külas.

"Noh, kuhu nüüd?" küsis, "kuulsin ülesse, peremees pani hobust ette, mõtlesin, et läheb mind ka vaja. Kuhu lähete?"

Peremees Rein seletas talle paar sõnaga loo. Ent sulast see ei ehmatanud.

"Jeesus-Maarja," närvis perenaine, "mis küll saab!"

Aga Rein enam seda ei kuulnud. Ta piitsutas meeletult hobust ja kadus ainsa hetkega pöösaste varju. Kostis vaid vankri login ja hüplemine roopalisel teel.

Kui Urvaste vana õuelt tahtis tuppa minna, pöördus ta, kuuldes vankriloginat. Tuli nähtavale puude tagant Tagametsa Rein, püsti vankril, nagu pääs hirmunud kui kodukäijast ehmatatud, piits püsti käes ja kihutas hobuse meeletul lõhkumisel edasi.

"Hei! Kuule! Pea kinni!" karjus Urvaste vana, huvitatud tollest hirmsast kihutamisest.

Tagametsa peremees vaatas vaid üle õla tagasi, andis hoobi hobusele selga ning kihutas edasi.

"Kuule! Pea kinni! Pea ometi kinni! Kuule n'd! Oota ma räägin!" hüüdis Urvaste vana ja pistis jooksma vankrile järele.

"Ei ole aega!"

"Kuule ma ütlen midagi! Pea kinni!"

"Mida sa tahad?" Ja Tagametsa Rein peatus.

"Kuule, mis sa kihutad? Kes sind taga ajab?"

"Ah seda tahtsidki öelda? Praegu pole aega seletada. Pärast." Tagametsa Rein tõstis piitsa, et edasi kihutada.

"Kas su eit suri ära? Nii järsku kohe?" päris Urvaste vana. "Sulane tuli jah öösel koju, ütles, et olnud Kidamusega koos ja siis see..."

"Eh?" ehmus äkki Tagametsa Rein, "Kidamusega? Kus?"

"Orri metsa kohal. Ja siis see olevat..."

"Ah oli koos?" päris Rein õhinal, "Kidamusega? Millal? Öösel?"

"Öösel jah. Siis see ütles, et läheb su eidele rohtu tooma. Eit olevat haigestunud öösel. Ma arvasin, et hing nüüd lõngaga kaelas ja sa lähed arsti või õpetaja järele."

"Arsti järele jah!" ütles Rein äkki vihaga, andis hobusele piitsa ning kihutas edasi, kihutas kui ajaks kurat teda taga.

Oli juba möödas kesköö, kui Rein tagasi tuli. Sõnagi sulasele lausumata ta viis hobuse talli. Ja kui Rein tuppa astus, päris perenaine ärevalt: "Kuidas oli?"

Rein ohkas ja istus. "Ajasin taga. Ei saanud kätte. On läinud," ütles ta jälle ohates. Pärast pikka vaikust lausus ta aeglaselt: "Läinud on Kidamus, läinud mu 1000 krooni, läinud temaga ühes mu sookuivatamine ja lautade ehitamine..."

"... ning minu pulmad..." puhkes peretütar nutma.

Tallinnas, 24. jaanuaril 1932.

K. R A E S A R.

K U T S E V A L I K .

Meil on palju kõneldud elukutsevalikust ja selle tähtsusest, kuid kutsevalikust kommerts- ja kaubandusekooli õpilaste, nende isiklikust seisukohast pole veel igakülgsest sõna võetud.

Kaubanduslist eriharidust taotlevad koolid peavad produtseerima kodanikke, kes omaks mitmekesised teadmised kaubandusalast. Kõiki neid on seniajani ikka püütud paigutada pankadesse ja kontoritesse tööle. Ikka on inimestel vana Vene vaade, et keskkooli lõpetaja ei tohi siirduda lihtsamatele tööaladele. Omal ajal oli see vaade ka eluline, kui Eesti oli alles Vene suurriigi provints ja haritlastel oli võimalik alati leida kusagilt hääd teenistust. Tol ajal oli veel haritlasi vähe, kuid nüüd, mil igal aastal tuhanded noored inimesed lõpetavad keskkooli on võimalused õige kokku kuivanud ja uute alade leidmine haritlastele on muutunud akuutseimaks päevaküsimuseks. Ka meil, kaubanduslist eriharidust taotlevail poistel tuleb otsida uusi teid ja alasid kuhu siirduda. Ei leidu ju meie väikesel kodumaal nii palju panku ja kontoreid, et meie kõik leiaksime nendes hääd teenistust. Seepärast tuleb meil kõigil nüüd enam tähelpanu juhtida igale vähemale tööstusele ja ärilisele ettevõttele, nendes vähemat kohta leides võime süäl kergesti omada hääd praktika ja kogemused ja hiljem omale äri avades on võimalused selle äri edukaks tegevuseks kaunis suured. Võib olla suurem osa teist naerab, et milleks ma tuln siis kõrgemat haridust omama, kui lõpuks pean ikka ükskõik millist tööd otsima. Ei - see on vale vaade asjale. Vaadeldes maailma suurimaid ja kuulsamaid ettevõtteid näeme, et kõik nad on kord olnud väikesed ja tähtsusetud. Ettevõttel, mida alatakse väikeselt, kuid millesse pühendatakse kõik oma töö ja vaev omab just kõige rohkem võimet areneda kindlal alusel suureks ja kuulsaks.

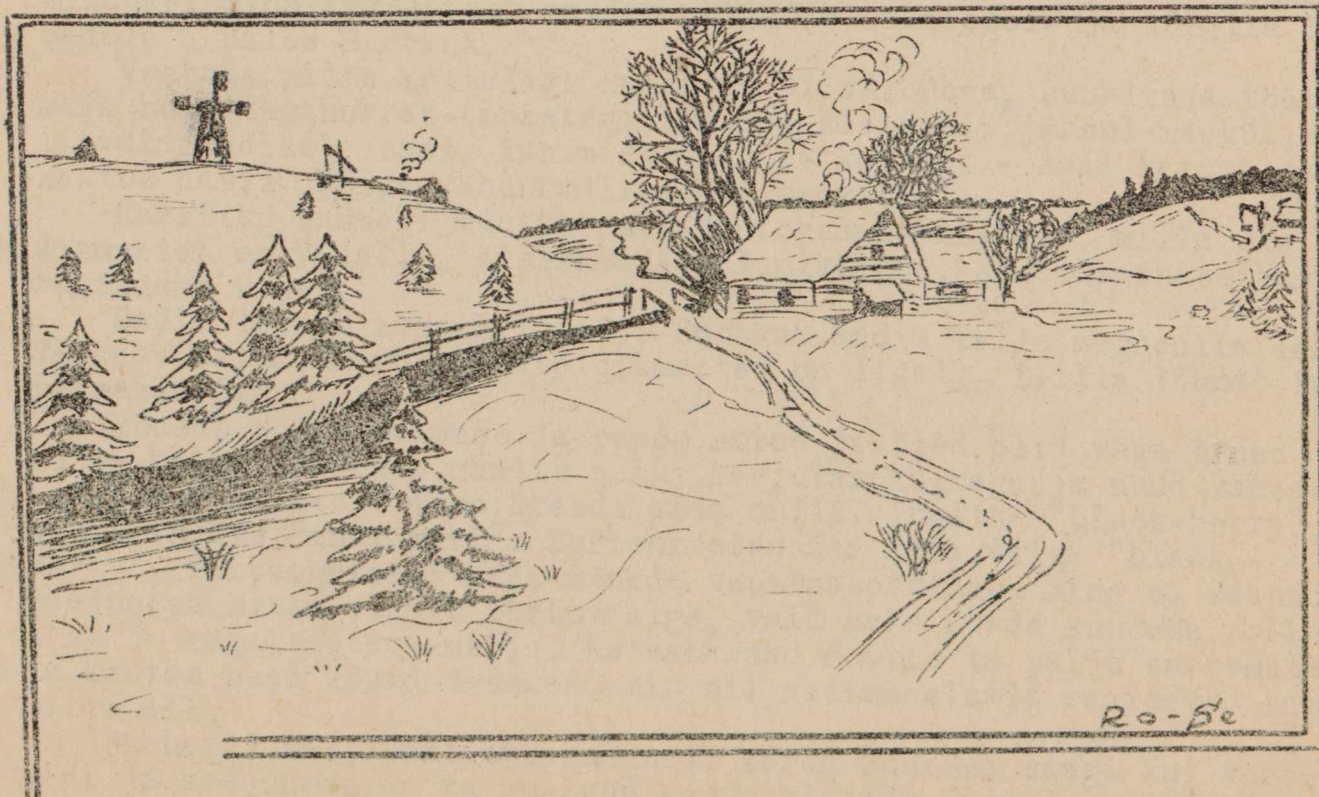
Prantsusmaal ja Saksamaal näiteks on viimasel ajal isegi ülikooli lõpetanud isikud hakanud siirduma käsitööle või avama kaubanduslikke ettevõtteid kõige vähemas ulatuses. Haridusega isik, rajades mingi väikese tööstusliku ettevõtte võib oma jõu paigutada ettevõtte juhtimiseks. Nii saavutab ta kokkuhoiu ja kahekordsed võimalused edasijõudmiseks. Vaadeldes praegusaja suurtööstureid ütleme näiteks Fordi, Batat ja meil Rottermanni, siis näeme, et nad on alanud väga väikeselt, kuid püsiv ja järjekindel töö on toonud need suurepäraseks tagajärjed.

On hoolimatus, kui su vanematel on mingusugune kaubanduslik või tööstuslik ettevõtte olgugi väga väike, ja sa ei püüa seda edasi arendada. Need teadmised ja kogemused mida omavad vanemad sellest ettevõttest antakse kõige paremini edasi just oma lastele. Võib olla muutub ettevõttes töötamine sellepärast lastele vastumeelseks, et nad näevad, millist vaeva tuleb vanematel ettevõtte arendamisega näha.

Kuid ei tohi unustada, et algus on alati raske ja et suurema töö on juba vanemad ärateinud. Inglismaal on tuhandeid ettevõtteid, mis on juba mitusada aastat vanad, minnes ikka isalt pojale jne. Niisugune ettevõtte omab ajajooksul väga laialdase klientuuri ja kuulsuse, sest pärandatud teadmised täienevad isiklike kogemustega ja juurdeõppimistega ja nii läheneb äri ikka enam ja enam täiusele. Ka muutuvad sarnased ärid ajajooksul väga sagedasti väikeettevõttest suurettevõtteiks. Sarnastes ettevõtetes on muutunud traditsiooniks, et isad lasevad pojal omada vastava kõrgema erihariduse, et seega tõsta ettevõtte elujõudu ja edukust.

Lõpuks tuleb tähendada, et õige kujutluse omamine igalühel oma tulevikust on väga tähtis elutahte alalhoidmiseks. Omades suured lootused nad enamal juhul toovad meile pettumused, mis hävitavad meie elurõõmu. Seepärast ole teadlik eelolevaist raskusist, ja lõpetades kooli ning otsides hääd teenimatust, ära heida meelt, kui seda kohe ei leia ja ära asu igale ettejuhtuvale kohale, kust sa ei saa midagi juurdeõppida oma edaspidiseks eluks!

J. Andreesen.

L U T H E R B U R B A N K .
Ainetel J.Rõõmus, Kaub.-k. III kl.

Ameeriklased ütlevad, et need olid kaks tarka: Edisson ja Burbank. Edissoni teame kõik, kuid Burbank'ist on kuulnud vähesed. Ta aga seatakse mõnikord koguni esimesele kohale. Luther Burbank'i sünnipäeval olid kõik Kalifornia koolid suletud, see päev oli rahvuslik püha. Edisson saatis imesid korda surnud, Burbank aga elavas maailmas. Burbank muutis taimede tõuge, muutis neid oma tahtmise järele, muutis neid nõnda, et raske on tunda nende esivanemaid.

Kõige vähenõudlikum taim on kaktus, ta kasvab seal, kus ei kasva ükski muu taim - veetuis kõrbedes. Kaktusi võiks külvata täis kõik kõrved, muuta need kaktuse istandikudeks. Loomad võiksid end toita kaktustest, kui tal poleks neid teravaid nõelu.

Burbank otsustas kaotada need nõelad ja sooritaski selle, Burbanki kaktused on ilma nõelteta ja annavad selle omaduse edasi ka pärivuse teel ega pöördu enam kunagi tagasi nõeltega varustatud kuju juure, nagu jäävad püsima kõik Burbanki poolt muudetud taimede uued omadused. Sel esimesel silmapilgul tühisena paistval muudatusel on kolosaalsed tagajärjed.

"Kui maakera elanikkude arv kasvaks kahekordseks, siis jatkuks ainuüksi minu kaktustest toiduks kõigile inimestele ja kõigile loomadele", ütles Burbank.

Veetuis mitte kellelegi kuuluvas liivakõrbes, suurlinna töölismaja hoovitaganurgas (mõistagi kohases kliimas), järsul mäeküljel, liivalagendikel, seal, kus miski muu ei kasvagi - seal kasvab see kaktus hästi. Kõige vähenõudlikum taimedest.

Heriliku kummeli muutis Burbank toredaks lilleks, mille õie diameeter on 7 tolli, õislehed aga lumivalged, sametisarnase kumera südame ümber.

Dalia lõhnab ikka halvasti: Burbank andis talle magnoolia lõhna. Ta kasvatatud amarülliliste diameeter on 1 jalg. Liilia lõhnab kui parmakannike.

Mõnede põõsastaimede ja puude nupud ja õied olid väga õrnad külma vastu. Burbank muutis neid, harjutas külmaga ja nüüd kannavad nad kergesti mõne kraadi alla nulli. Inglise "black-berry", oleks tõlkes "must mari". Burbank otsustas teha valge "black-berry", ristsugutades seda mõnede vaoarnasortidega ning ei saanud seejuures mitte ainult pärisvalge, vaid kaks korda suurema erdisest ja väga maitstva marja. Ka vabarnad muutis ta palju suuremateks ja kaotas need kõvad seemned, mis nii vastumeelselt ragisevad hammaste all.

Burbanki viljapuud annavad neli korda suurema saagi kui varemini ja seejuures on ta muutnud nende viljade kuju ja maitse oma

tahtmise järele. Ta ploomid on hiiglasuured ja väga maitavad ning isegi selle valkja jahukorruga, mis katab ploomi õhukest koort ja mis kaob kätega puudutamisel, kinnitas Burbank jäädavalt. Ta ploome võib võtta kätte, neid transportida, kuid see valkjas jahukord, mis nii meeldiv silmale ei kao küljest. Mõned ploomitõud on tal isegi ilma südamega ja neid võib lõigata pooleks risti ja põigiti nagu tomatit.

Kreeka-pähklite koor on ikka nii kõva, et seda raske on purustada kätega. Burbank otsustas muuta koore õhemaks, et neid hõlpsam oleks süüa. See õnnestus tal täiesti, kuid ta ei võtnud arvesse linde, kes hakkasid hävitama puude otsast pähklaid. Tuli jällegi muuta koor paksemaks. Nüüd on see Burbanki pähklitel parajasti niisugune, et seda on kerge purustada kätega, kuid lind oma nokaga ei saa jagu...

Burbanki maja ümber on istutatud pähklipuud. Kaheteistkümne aasta jooksul on need kasvanud kaheksakümmend jalga kõrgeks, seejuures on nad laiabarulised, lopsakad ja seda kõik ilma mingi väetusega. Siinsamas üle tee kasvavad kolmekümneaastased, kuid nad on kolm korda väiksemad. Burbanki saavutatud sordid kasvavad nii ruttu, et aastane kasvukord on tüvel tollipaksune. Istutades seesuguseid puud, võib saada ühest ja samast maatükist kolme kuni neljakordse kasu.

Pähklipuud hakkavad andma saaki harilikult alles kahekümneaastaselt, kuid Burbankil nad õitsevad seitsmekuiselt ja poolteiseaasta pärast kannavad vilja.

Burbanki parandatud kartulid on tuntud juba Euroopas. Need annavad kahekordse saagi ja on palju paremad senistest. Veel kümme-kond tõugu teisi taimi on Burbank muutnud tundmatuse ni.

Tõesti, otse mingi salapärasus on ühenduses selle mehega. Oma katseid algas Burbank väikese "Santa Rosa" nimelises farmis Kalifornias aastat nelikümmend tagasi. Esiailgu katsestas ta ainult kehavõitu aineliste võimalustega, ent kui ameeriklased nägid juba tagajärgi, hakkas tulema raha kõikjalt. Nii valitsus kui eraisikud on annetanud ta ettevõttele juba miljoneid. Praegu on sel hiiglaorganisatsioonil terve rida suuri katsejaamu. On asutatud kirjastused eriliselt Burbanki tööde jaoks. On olemas juba suur entsüklopeedia odavais ja kalleis väljaandeis. Sadasid tuhandeid eksemplare trükitakse aasta jooksul. Luksus väljaandeisse on paigutatud värvilised ülesvõtted kunsttrükis, mis annavad kõige täpsema kujutelu trakteeritavatest küsimustest.

K u i d m i l l e s o n B u r b a n k i s a l a d u s ?

Saladust pole siin mingisugust, selektsioon, valik, mõnel juhul aga ainult ammutuntud ristsugutus.

Näiteks kaktuse juhul arutles Burbank nõnda: Looduses on kõik otsarbekohane. Kaktusele hakkasid nõelad kasvama alles siis, kui talle oli tarvis kaitset teda hävitavate loomade eest. On selge, et kuna-

gi kaktusel polnud neid nõelujaid, need tekkisid alles aegade kestel enesekaitse otstarbel. Võtnud selle aluseks, hakkas Burbank katsetama kaktuse sortidega, mis olid varustatud pehmema nõelastikuga. Ristsugutades mitmesuguseid kaktuse tõuge ja jõudiski ilma nõelteta scrdini.

Umbes samasuguselt talitas Burbank ka muu aladel. Üle terve maailma ja kodumaal Ameerikas otsiti Burbanki jaoks taimetõuge, mida tal vaja katsetamiseks. Mõnel otsitaval timel polnudki mingit praktilist väärtust, kuid sellel oli just see tunnus, mida oli Burbankil tarvis sel juhul. Seda taime ta ristsugutas teisega, mille tõugu oli vaja parandada. Selle ristsugutuse tulemus ristsugutati uue taimega jne., kui saadi kätte soovitud resultaati. Katsed tehti kümnetes ja sadades tuhandetes eksemplaarides. Sajast tuhandest eksemplaarist valiti ainult viis kuus sellist, milles otsitav tunnus paistab silma kõige enam. Nende eksemplaaride seemned külvati maha uuesti ning järjekorralise saagi tuhandeid valiti jällegi mõni ainus parem eksemplaar nõuetavate tunnustustega.

Nõnda tehti katseid katsete järele, ega olnud näha lõppu neis resultaattides, milleni võidi jõuda. Võib muuta põhjalikult kogu taimeriigi. Võib sundida kasvama metsi ja heinamaid neli korda kiiremini, kõiki kultuurtaimi anda kolmekordset saaki, võib luua olenemata hulk uusi taimetõuge. Inimaju loob uueks elava looduse, juhhib teda arenema ja kasvama oma tahtmise järgi, inimene saab loojaks...

Burbanki katsed ei pruugi piirduda sugugi mitte ainult taimeriigiga. Sel alal pole igasugustel võimalustel lõppu. Kui võib muuta taimetõuge, miks siis mitte ka loomatõuge. Burbank ütles, et see käiks temal üksi üle jõu, ta elust ei jatku taimede alalgi katsetamiseks, kuid see on hiiglatööpöld teistele.

Ent kui võib muuta ja parandada loomatõuge, miks ei võiks siis parandada ka inimtõuge. Valiku ja ristsugutuse läbi võib saavutada sellise inimtüübi, millest kõneldakse muinasjuttudes. Võib suurendada lihaste jõudu. Anderikkaste ja geniaalsete inimeste ajupind on iseäranis sakiline: miks ei võiks siis valiku süsteemi tarvitades suurendada inimajude sakirohkust ja kõrgendada seega kogu inimkonna mõttevõimet. Ei ole lõppu võimalustel ning tulevastele põlvedele viirastuvad sellised plaanid, et hing jääb kinni.

Mõistagi on inimjõu parandamine kõige raskemaist ülesandest. Siin on niipalju psühholoogilisi faktoreid, et asuda selle teostusele pole kaugelki lihtne. Aga isegi ilma selleta, milline piiritu tööväli teadlastele. Näib nagu Burbank poleks rajanudki midagi uut. Ta hakkas intensiivselt teotsema sellega, mis polnud enam ammu saladus kellelegi. Veel kord tõendus, kõik suur on lihtne.

M Ä A R U S T I K.

Tallinna linna poeglaste kommertsghümnaasiumi vil! kogult endisele koolile väljapandud rändauhinna omamiseks.

- §1. Auhind on igavesti rändav ja pandud välja õpilaste vaimse ja füüsilise arengu õhutamiseks.
- §2. Rändauhinna võidab ühekordselt lend, kes saavutanud õppeaasta kestel kõigilt võistlusaladelt suurima arvu punkte, kuna kaitsjaks osutub lend, kes omab kõige enam punkte I-sel semestril peetud võistlustelt.
- §3. Võistlused toimuvad A ja B klassis. A klassi kuuluvad õpilased, kes hiljemalt võistluste esimeseks päevaks saanud 16. aastaseks. B klassi kuuluvad õpilased, kes vanuselt alla 16. aasta.
- §4. Rändauhind antakse vil! kogu esindaja poolt võitjale lennule üle igal kooli aastapäeva-aktusel, kaitsjale - kooli jõulu-aktusel.
- §5. Võitja ja kaitsja lend on kohustatud rändauhinna hiljemalt ühe nädala kestel ühes alusega asetama oma klassi seinale ja võitja lend hiljemalt ühe kuu jooksul auhinnale kinnitama oma lennu ja õppeaasta numbriga varustatud hõbeplaadi.
- §6. Võistluste korraldajaks ja tegelikuks läbiviijaks on kooli spordiringi juhatus.
- §7. Spordiringi juhatus on kohustatud rändauhinna määrustiku ja võistlusseisu punktide tabeli asetama kõigile nähtavale kohale kooli ruumes ja kandma võistlustel saavutatud punktid, vastavalt igale lennule, võistlusseisu tabelisse hiljemalt ühe nädala möödumisel võistluste lõpppäevast.
- §8. Proteste võib esitada võistluste kohta spordiringi juhatusele 2 x 24 tunni jooksul, arvatud võistluste lõpust. Mitte rahuldava vastuse puhul võib apelleerida vil! kogu juhatusele 3 x 24 tunni kestel peale spordiringi vastuse kättesaamist.
- §9. Rändauhinna võitja otsustab spordiringi juhatuse ettepanekul lõplikult vil! kogu juhatus.
- §10. Kui spordiringi juhatus ei korralda kõiki statuudis ettenähtud võistlusalu jääb rändauhind välja andmata ja asetatakse hiljemalt üks nädal peale kooli aastapäeva spordiringi juhatuse poolt saali. Samuti toimitakse, kui võitjaks osutub lõppklass.
Märkus: Kui statuudis ettenähtud võistlusaladest osa jääb pidamata mõjuvail põhjusil (näit. suusatamise - lume puudusel), otsustab rändauhinna väljaandmise vil! kogu juhatus.
- §11. Määrustikus ettenägemata juhtumeid ja arusaamatusi lahendab

§12. Käesolevat määrustikku võib muuta ainult vil! kogu peakoosolek.

§13. Määrustik ning hiljem tehtavad muudatused astuvad jõusse peale vil! kogu peakoosolekul vastuvõtmist.

§14. Võistlused toimuvad E.K.V.Liidu määrustikkude järgi, pendel jooksud T.K.S.Ü.määrustiku järgi.

Kergejõustik:

A kl. 100 m, 400 m, 1500 m, ketas, kuul, oda, kaugus, kõrgus, teivas ja 10 x 100 m /staffett/.

B kl. 60 m, 200 m, 1000 m, ketas, kuul, kaugus, kõrgus, pesapalli viske, 100 m kartuli jooks /6 kartul/, 10 x 60 m /pendel/.

Kergejõustiku võistluste läbiviimise thp. on 1. okt.

Ujumine.

A kl. Vabalt basseini pikkus, rinnuli 4 basseini pikkust, vabalt 6 basseini pikkust.

B kl. Vabalt basseini pikkus, rinnuli 2 basseini pikkust, vabalt 4 basseini pikkust.

Võistluste thp. 1. dets.

Suusatamine.

A kl. 5 klm ja 3 x suur marsruut Mustamäel.

B kl. 3 klm ja 3 x väike marsruut Mustamäel.

Punkte arvestatakse.

Individuaalaladelt 6 esimest kohta:

I - 6, II - 5, III - 4, IV - 3, V - 2 ja VI - 1 punkti.

Meeskonnaaladelt 3 esimest kohta:

I - 20. II - 10. III - 5 punkti.

Korv- ja võrkpall. /Kahe miinuse süsteem/.

A kl. /III, IV ja V klass/ Aeg: korvpall - 10,2,10; Võrkpalli kolmest

B kl. /I ja II/ Aeg: -"- 8,2,8 gamest võita kaks.

Punkte arvestatakse:

I - 30, II - 20, III - 10.

Õppimine:

Hindamisel arvestatakse kõiki tunnistustel olevaid häid ja nõrku, kusjuures „Hea“ annab 2 punkti ja „Nõrk“ - miinus 2 punkti.

Klassi punktide kogusumma õppimisel arvestatakse välja alljärgneva valemi abil:

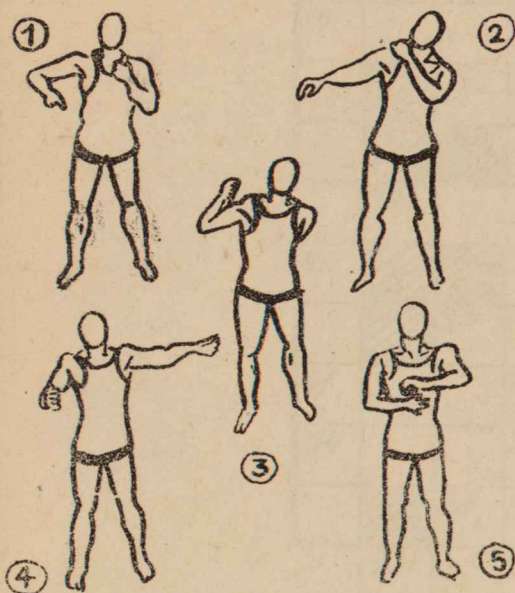
$$\frac{\text{Hääd} + \text{nõrgad}}{\text{klassi õppurite arv}} \times 10$$

Käesolev määrustik on kinnitatud Tall. linna poegl. kommertsgümnn. vil! kogu peakoosolekul 15. detsembril 1932 a.

Abiesimees: /allkiri/.

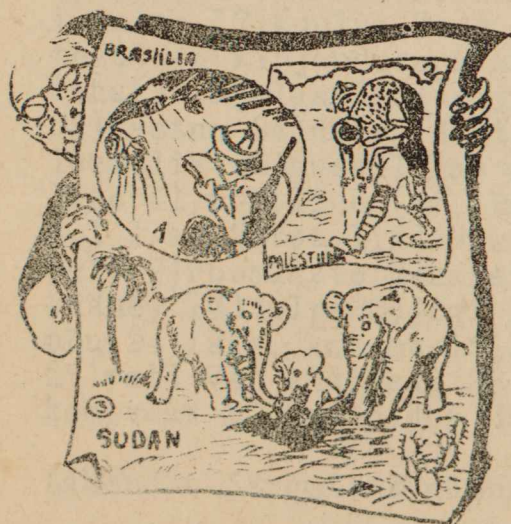
Sekretär: /allkiri/.

Mis ta teeb.

Siin kõrval kujutatud isik teeb midagi, mida meie kõik iga päev mitu korda näeme inimesi tegevast ja teeme ka ise. Aga mida?

Onu Villi reisipäevaraamatust.

Siin näitame meie kolme lehekülge onu Villi reisumärkmete raamatust, kes kahjuks oma jutustisi väga sageli valedega ilustab. Nii kirjutab ta

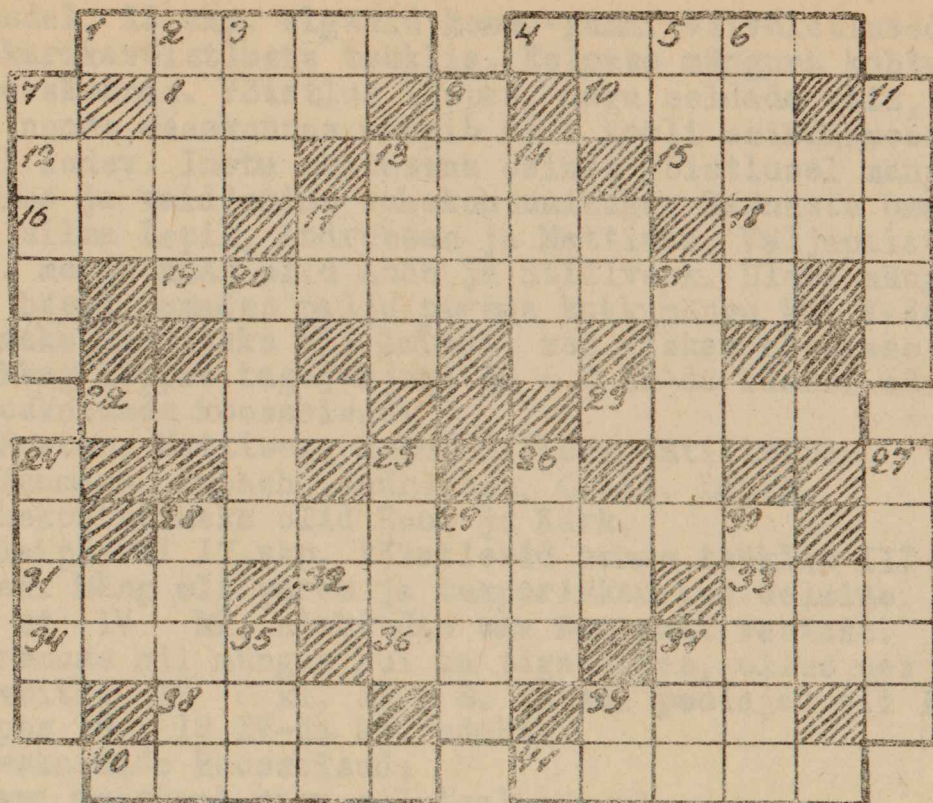
pildil nr.1: "Brasiilias lugesin ühel ööl helk-putuka valgusel;"

pildil nr.2: "Surnud mere juurde tulid just õigeaks ajaks, et päästa ühte uppujat;"

pildil nr.3: "Sudaanis märkasin ma kahte elevanti, kes ühte noort poega august vabastasid."

Usute teie seda? Ja kui mitte, siis mikspärast?

Lahendused järgmises numbris.

P a r e m a l e: 1)Kirjanik Valgma eesnimi 4)tina iseloomustav omadus 8)sõudevahend 10)keha osa 12)vald Pärnumaal 13)teevad õpilased (p=pp), iseäranis kevadel 15)linnuriigi saadus 16)niisugune on õilis inimene 17)kuulus Vene kirjanik 18)madal maakoht 19)äri liik, kes tegutseb kirjandusega 22)Hiina seisus 23)inimese hea omadus 28)seal tehakse ajalehed 31)riietusese 32)riigikogu liige keskerakonnas 33)vastne 34)naise nimi 36)asula (n=nn) 37)Eesti maalikunstnik 38)loomulik valgusallikas 39)...või naa 40)ilmakuulus maadleja, eestlane 41)röövlind (om. kääne).

A l l a: 2)Vee lind 3)koduloom (om.kääne) 5)Noa poeg 6)anum 7)tuli-relv 9)roomlaste kehakate 11)elanik Uelt Meremaalt 13)oma laps (om.kääne) 14)tulp 20)jõgi Baieri ja Württembergi vahel 21)liikumise abi-nõu 24)isik, kes meeldib kõigile 25)fotoäri Tallinnas 26)maja osa 27)vald Viljandimaal 28)on igal meesterahva ülikonnal 29)maitsev kompvekk 30)veesõiduk 35)tekib keemisel 37)panipaik.

Lahendus järgmises numbris.

Kommertsgümn. korvpallivõistlused.

Reedel, 13. skp. algasid komm.-gümn. esivõistlused käsipallis viljälaskogu karikavõistluste tsüklis. Esimese mänguna kohtasid IV-da ja V-da klassi meeskonnad. Võistlus lõppes, nagu eeldada võis, IV-da kl. võiduga, kuna nende meeskonnas mängib neli kooli esindusmeeskonna mängijat. Tempo oli lodev. Inetu nähtusena esines võistlusel mängijate omavaheline tülitsemine ja vaidlemine vahekohtunikuga. Sarnaste omaduste poolest paistsid silma Lepik, Andreesen ja Mattisen. Väljapaistvamaiks mängijaks IV-da kl. meeskonnas olid Ando ja Stillverk. Üldse mängis terve IV-da kl. meeskond hästi, omades palju parema kokkumängu kui V-da kl. meeskond, kus parimaks mängijaks oli Ambach, kes viskas ainukese korvi V-da klassi kasuks. Mäng lõppes tagajärjega 10 : 2 IV-da klassi eduks.

Meeskondade koosseisud:

IV kl.: Rostan, Mattisen, Ando, Silberg, Stillverk.

V kl.: Baumann, Ambach, Andreesen, Ollis, Lepik.

Vahekohtunikeks olid Enok ja Kärk.

Teisipäeval 17. skp. võistlesid samas tsüklis III-da ja IV-da klassi meeskonnad. Mäng oli parem ja temporikkam kui eelmine. Alguses paistis ilmselt, et IV kl. alahindas oma nooremast vastast. III kl. saavutas suure paremuse nii mängus kui ka tagajärjes, olles ees kord isegi 6 : 2. Poolaja võitis IV kl. 11 : 8. Teisel poolajal oli IV kl. ülekaalus ja mäng lõppes 18 : 13 IV-da kl. eduks.

Meeskondade koosseisud:

IV kl. sama meeskond nagu eelmisel mängul.

III-da kl.: Kõll, Nõmm, Kreitsberg, Erbsen, Miisk.

Vahekohtunikud: Ambach ja Lepik.

Sina ja mina.

Eile õhtul rääkis me muinasjuttu
kuningatarist, keda uinutanud kuri nõid,
aga kes noormees-ränduri suudlusest laubale
kui ärkav laps silmad lahti lõi.

Eile õhtul me vaatsime aknast
mängivaid vallatuid haldjaid ja vaime.
Sääl me õdesid-vendi ja sõpru taga ajaman
me armsamaid, meid endid - me nimekaime.

Eile õhtul paistis kuu kuldkettana
sinitaevan, ümber pilvetukke ja uduvina;
eile õhtul olime lapsed, kaks väikest vallatut
me kaks: Sina ja Mina.

K. R.

